

Projekts #S002 Bioloģiskā pārtika skolu maltītēs (Food Coalition)

Kuldīga, 17.02.2023.

Interreg
Baltic Sea Region

Co-funded by
the European Union

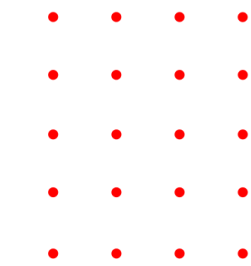

RESILIENT ECONOMIES AND COMMUNITIES

BSR Food Coalition

KURZEMES
PLĀNOŠANAS
REĢIONS

Latvijas, Lietuvas, Igaunijas sadarbības partneri:

Kurzemes plānošanas reģions

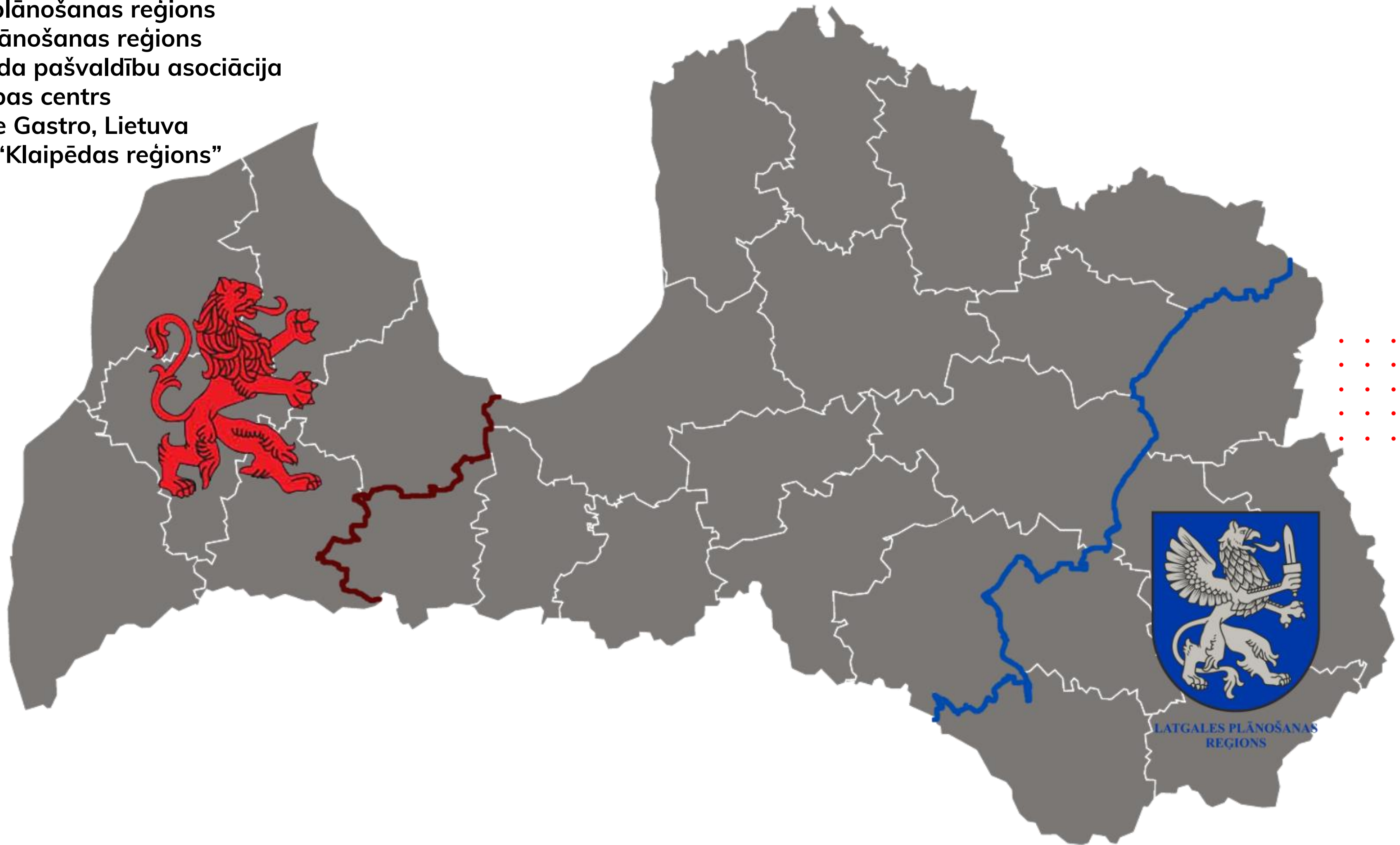
Latgales plānošanas reģions

Tartu novada pašvaldību asociācija

Viru attīstības centrs

Sustainable Gastro, Lietuva

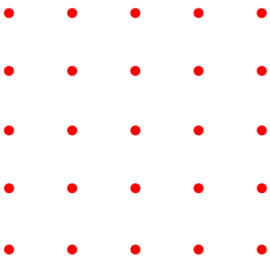
Asociācija "Klaipēdas reģions"

Galvenās aktivitātes

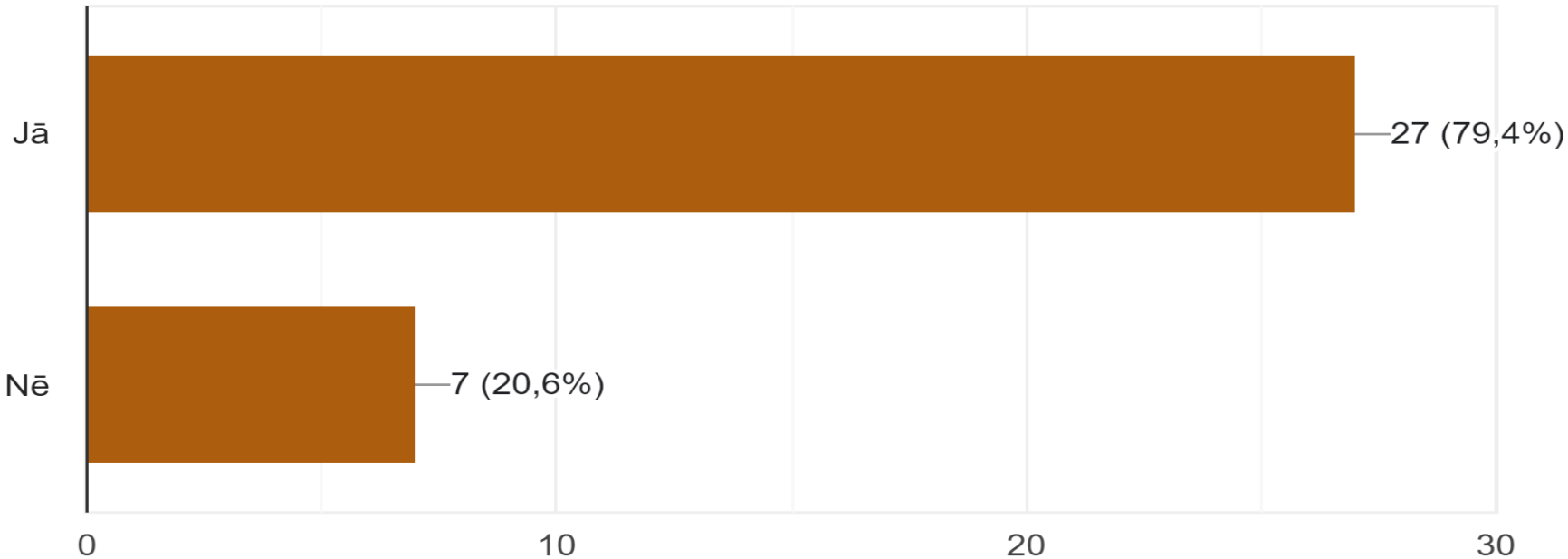
- ▶ Pētījums, veicot mērķa grupu anketēšanu, par vietējās produkcijas iekļaušanu skolu ēdināšanā
- ▶ Pilotprojekta pamatkritēriju izstrāde
- ▶ Pilotprojektu īstenošana skolās Latvijā, Lietuvā, Igaunijā
- ▶ Secinājumi un nepieciešamie uzlabojumi pēc pilotprojektu īstenošanas rezultātiem

Aptaujas rezultāti Kurzemes skolās – skolu administrācijas

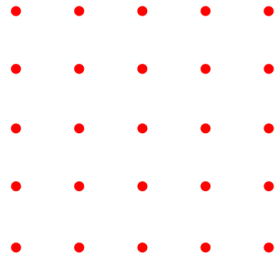
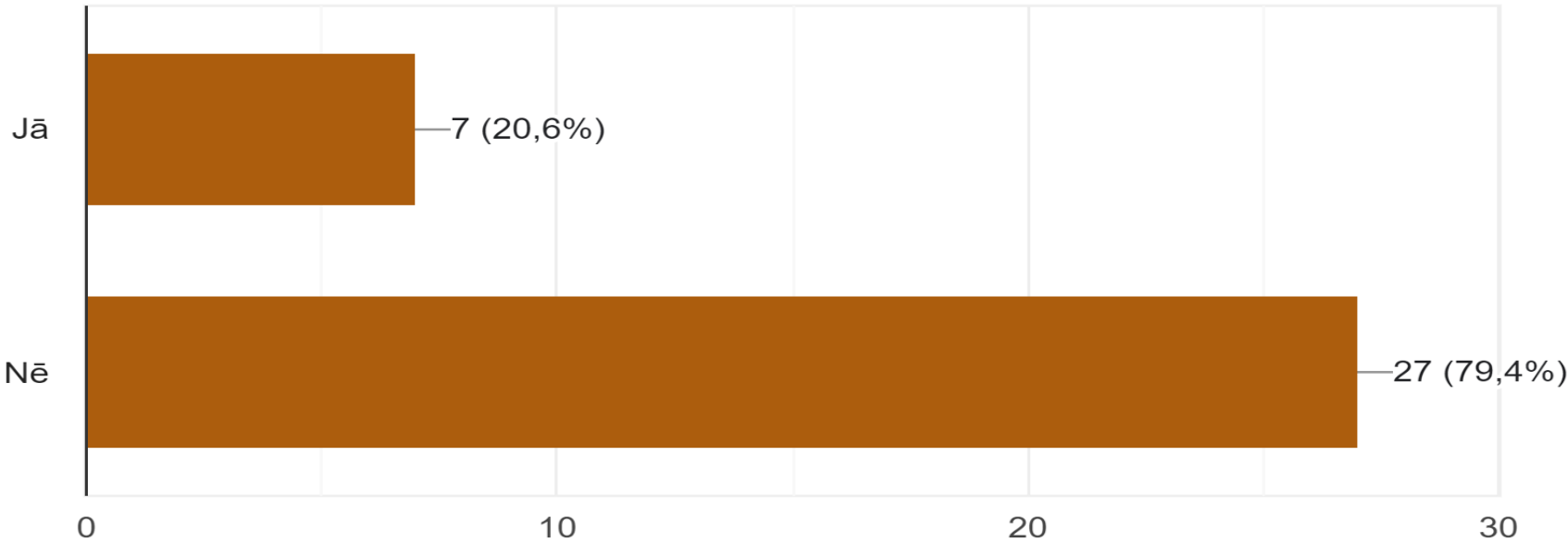
Vai jūs sadarbojaties ar pašvaldību skolas ēdināšanas iepirkuma plānošanas laikā?

34 atbildes

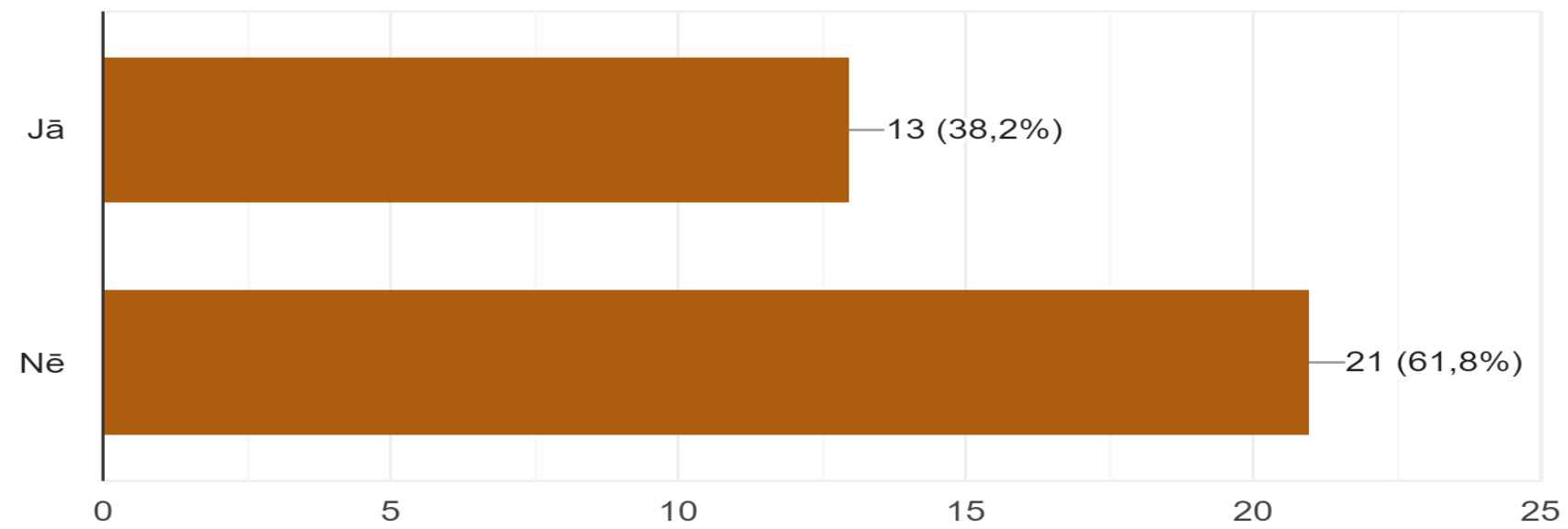
Vai jūs sadarbojaties ar vietējiem zemniekiem skolas ēdināšanas iepirkuma plānošanas laikā?

34 atbildes

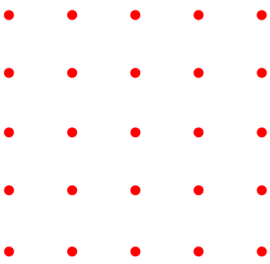
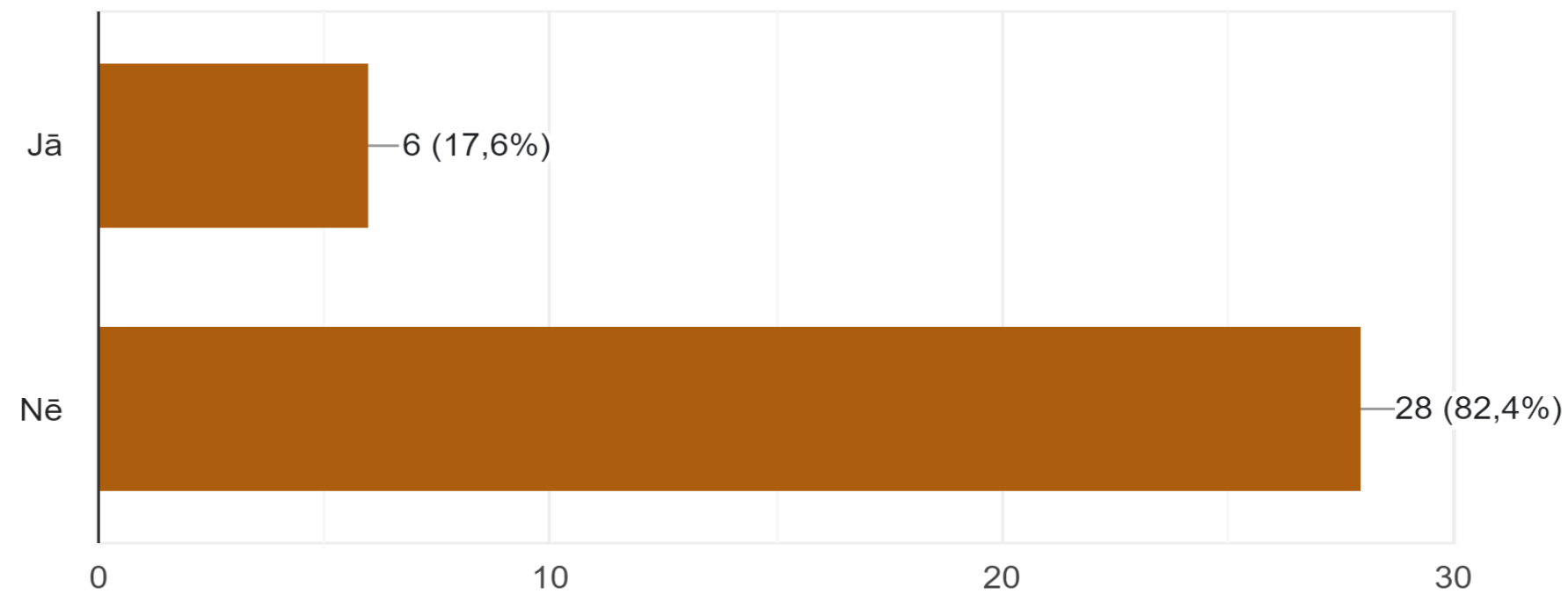
Vai jūs saņemat pārtiku (dārzeņus, augļus vai citu pārtiku) pa tiešo no vietējiem zemniekiem?

34 atbildes

Vai pastāv sistēma pārtikas iegādei pa tiešo no vietējiem zemniekiem?

34 atbildes

Kādas organizācijas sniedz pārtikas piegādes un ēdināšanas pakalpojumus jūsu skolā?

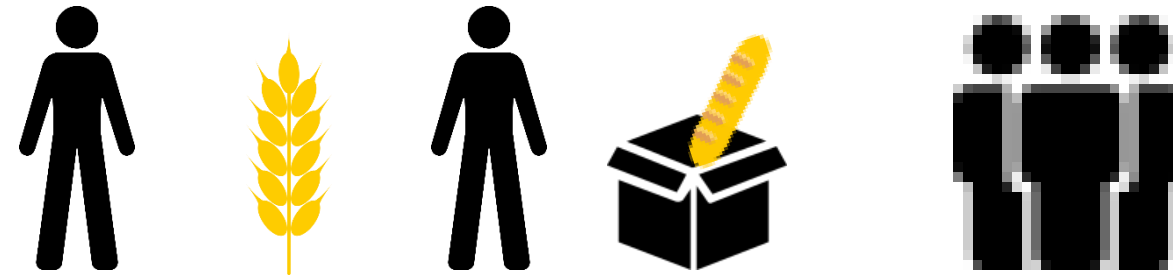
SIA «Saltums Kandavā» - 7

SIA «Amial» - 2

SIA «Aniva» - 4

SIA «Avangarde» - 1

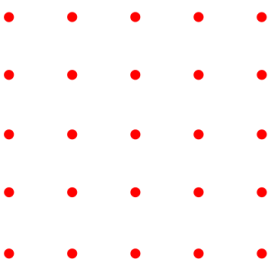
Firma (ēdinātājs) - 5

Skolas vecāku izveidota biedrība, kas algo pavāru un pavāra palīgu - 1

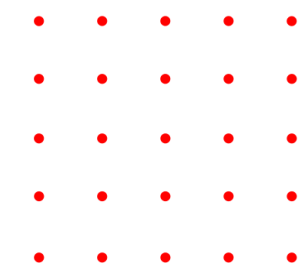
Produktu piegāde gatavošanai uz vietas – 9

Sanitex, Z/S Oliņi (bioloģiskie dārzeņi), Jaunpils (piena produkti), SIA Miesnieks (gaļa, piena produkti), SIA Lanekss (bakaleja, ievārījumi, sulas, augļi), SIA Kuldīgas maizes ceptuve, SIA Laki Fruit (zivis, vistas gaļa, kartupeļi, burkāni), SIA Ventagra (gurķi, tomāti, sīpoli, ķiploki), Kurzemes Gaļsaimeņi, AS "LPB", "Priekules maize", "Rīgas piena kombināts, Z/S Ventīni, Nīckrasti

Vai pastāv barjeras pārtikas iegādei pa tiešo no vietējiem zemniekiem?

Noteikumi par pārtikas produktu apriti; PIL; firma nav ieinteresēta sadarboties, jo iepērk lētāko; skola netiek iesaistīta; sarežģītā iepirkuma procedūra uz kuru jā sagatavo virkne dokumentu, kā arī jāizpilda prasības, kas pa spēkam lielām ēdināšanas firmām, nelielai biedrībai tas ir apgrūtināši, cena

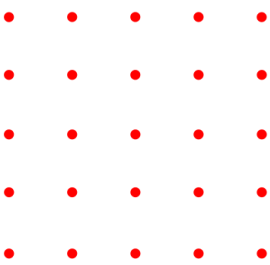
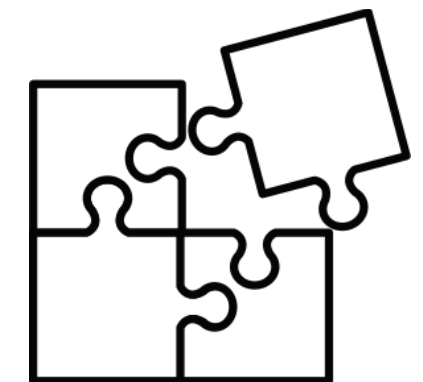

Mūsu iepirkumā viens no kritērijiem bija, ka pārtikas produkti tiek iepirkti pēc iespējas tuvāk skolai, bet pr-tus iepērk ēdinātājs

Iepirkumi novada līmenī, nav skolai brīvas izvēles izvēlēties no vietējiem

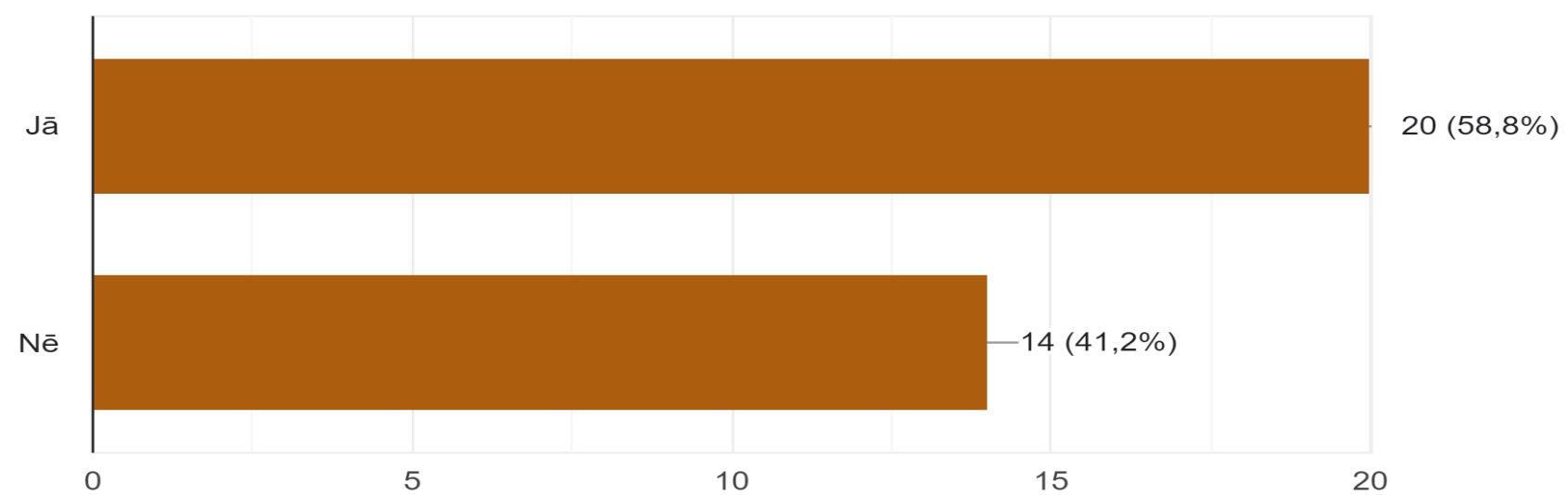
Kādas ir galvenās problēmas attiecībā uz pārtikas iegādi no vietējiem zemniekiem? (piem., cena, kvalitāte, drošība, piegāde, iepakojums, uzglabāšana, skolas darbaspēka trūkums, bažas par attiecībām ar esošajiem pārtikas piegādātājiem/ēdināšanas pakalpojumu sniedzējiem u.c.)

PIL, noteikumi, cena, uzglabāšana, pieprasītie papīri un atskaites, sadarbība ar ēdinātāju - ēdināšanas pakalpojuma sniedzējam pērkot precī no zemnieka cena ir par augstu, ēdināšanas uzņēmumam jābūt ieinteresētam, iepirkuma nosacījumu izpilde, tas, ka iepirkumu veic pašvaldība, piem., pienam – par lielu tauku saturs

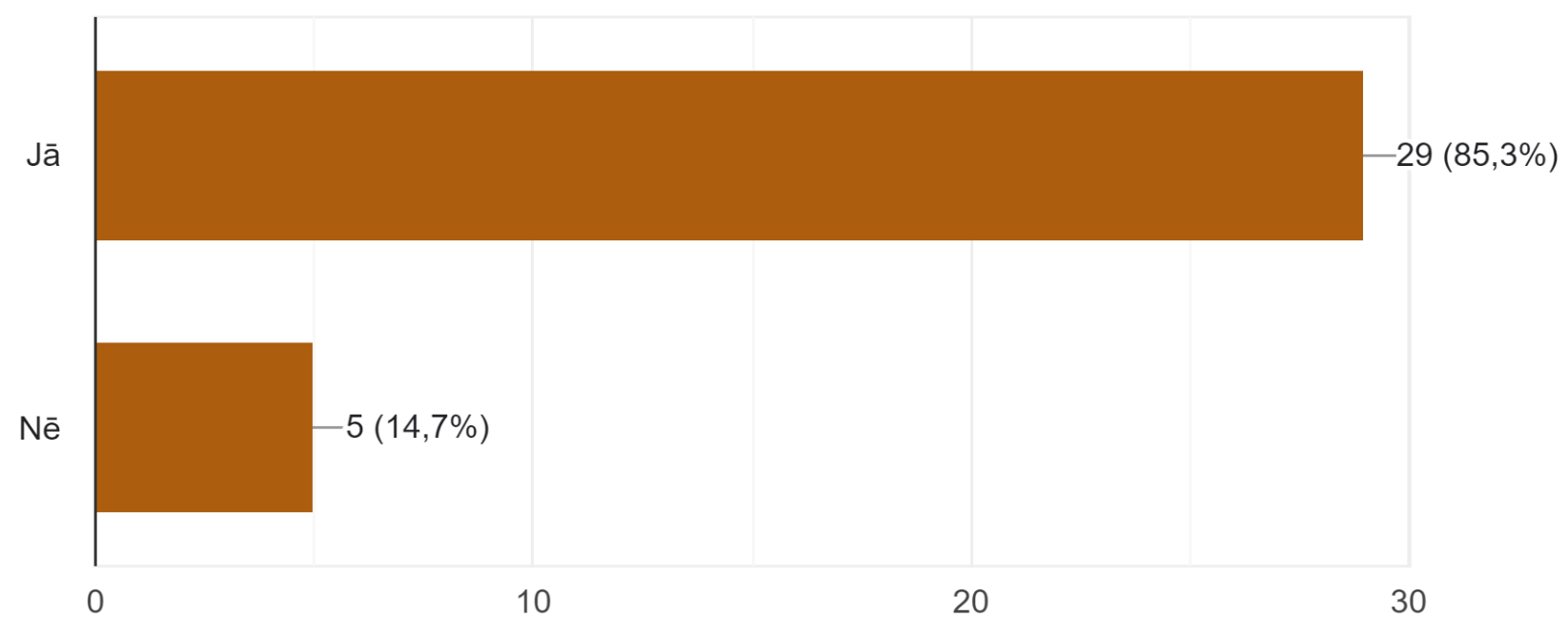
Vai būtu lietderīgi iekopt un uzturēt nelielu skolas dārzu, kuras produkcija papildinātu skolu maltītes?

34 atbildes

Vai jums būtu interese sadarboties ar vietējiem zemniekiem, lai veidotu apmācību bāzi skolniekiem praktiskām darba prasmju nodarbībām un/vai ārpusklases aktivitātēm?

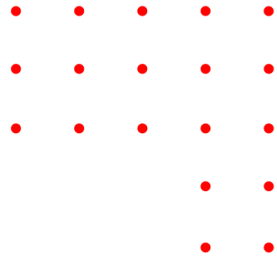
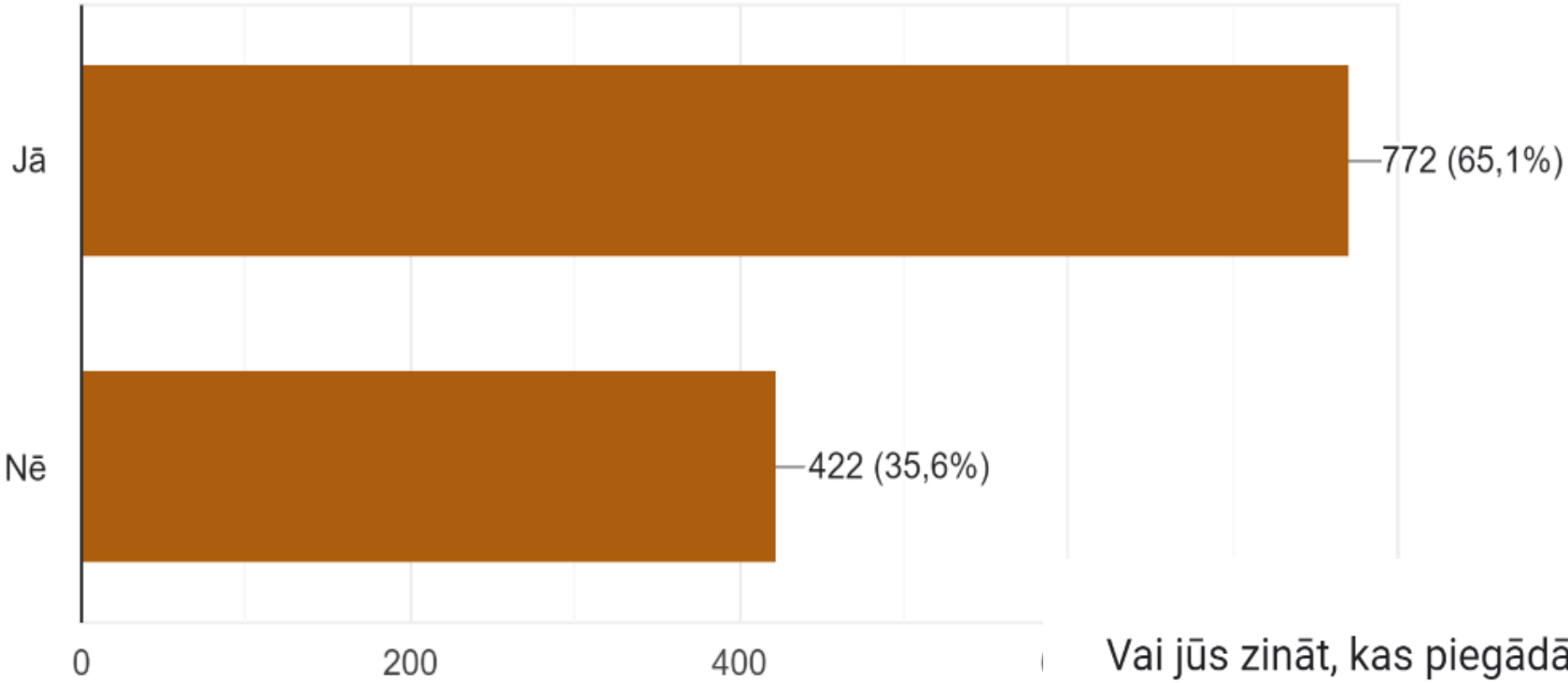
34 atbildes

Aptaujas rezultāti Kurzemes skolās – skolēni un vecāki

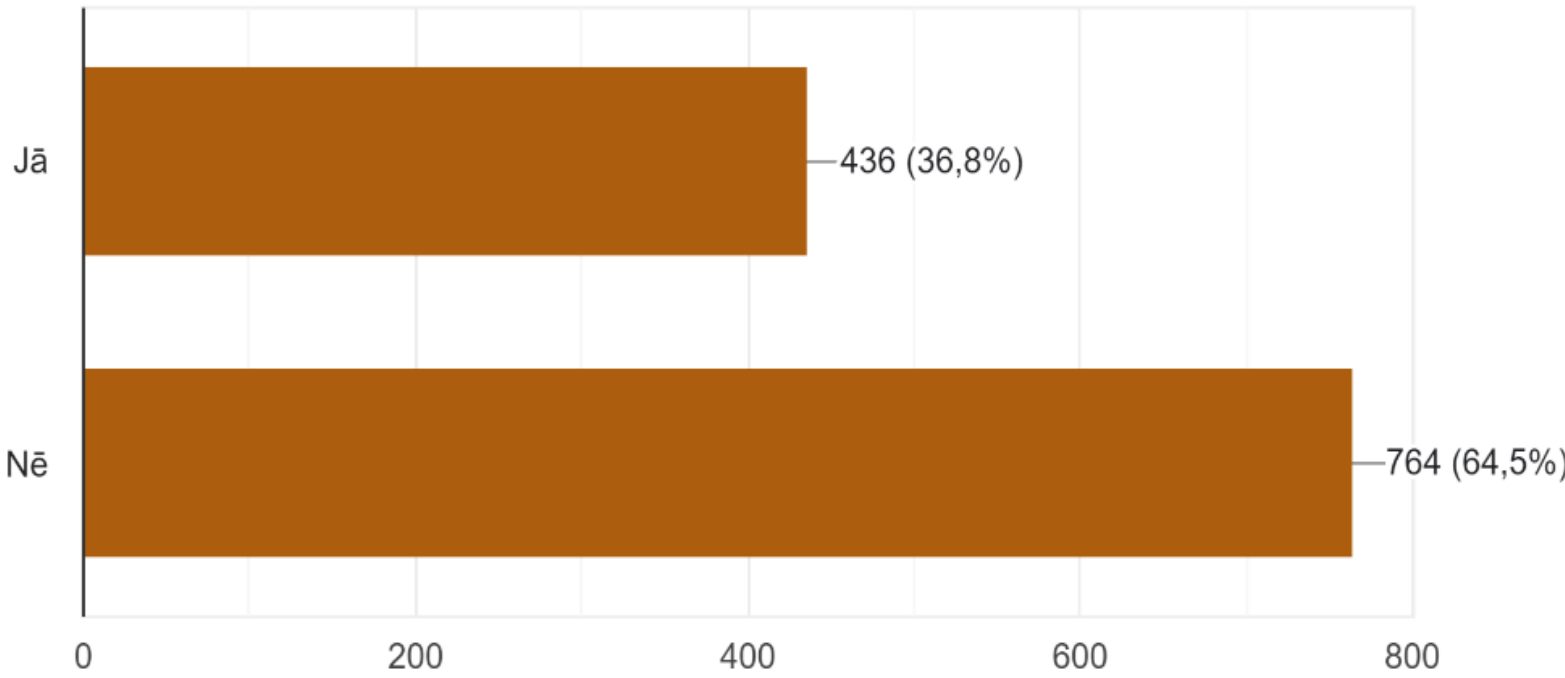
Vai skolu maltītēs ir pietiekami daudz dārzeņu un augļu?

1 185 atbildes

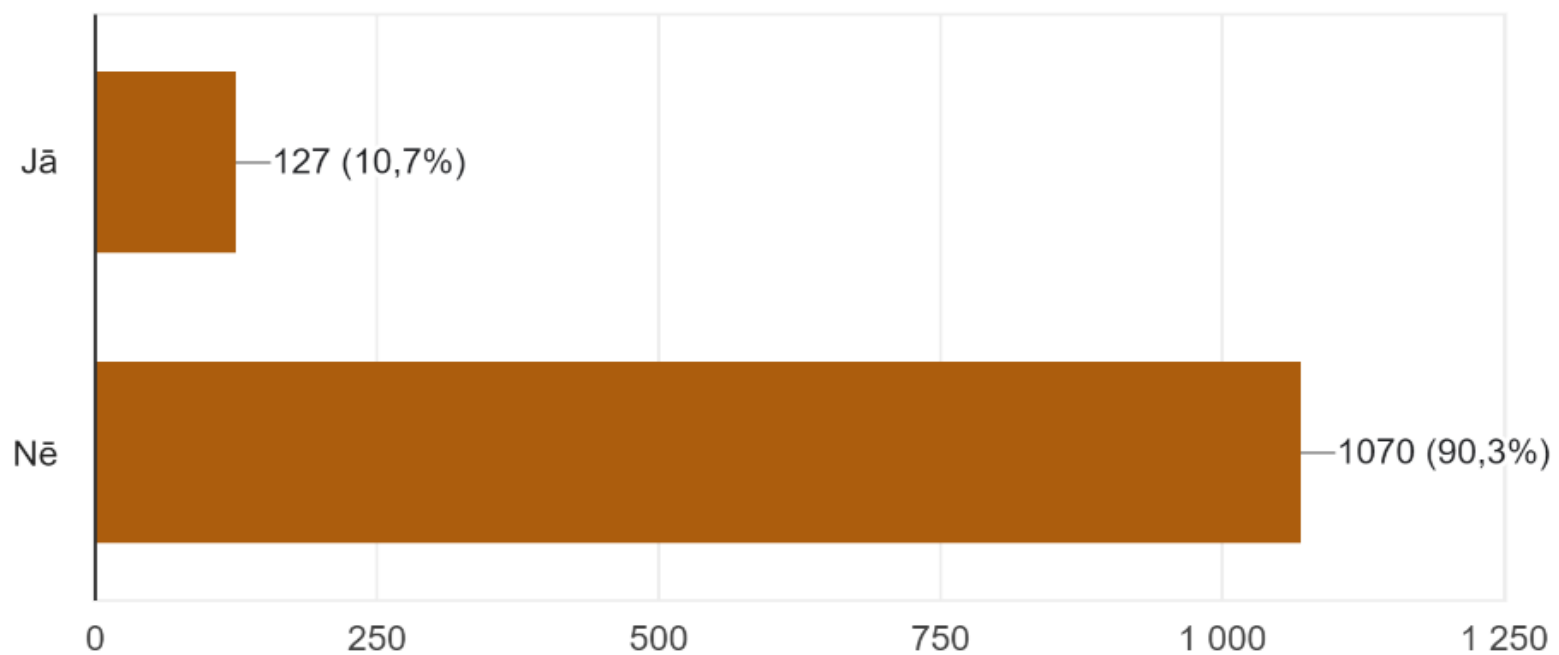
Vai jūs zināt, kas piegādā pārtiku un sniedz ēdināšanas pakalpojumus skolā?

1 185 atbildes

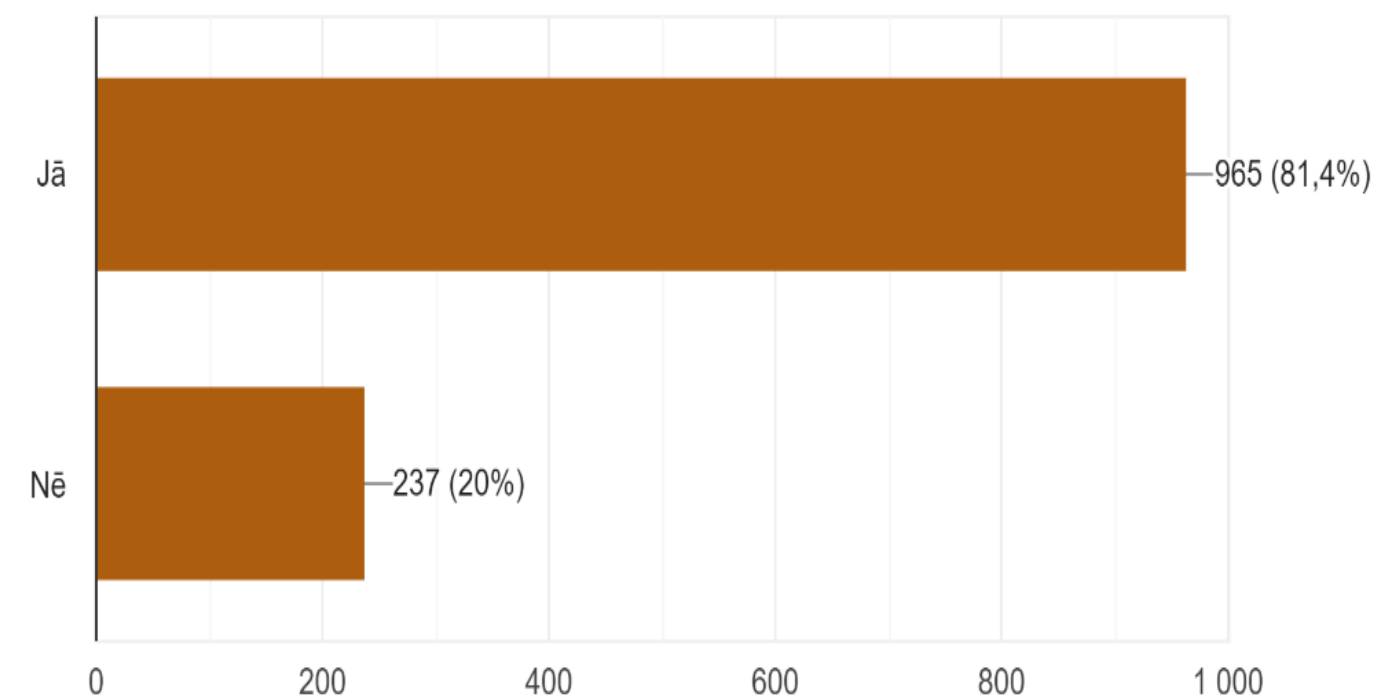
Vai jums pastāv iespēja iesaistīties skolu maltīšu ēdienkartes sagatavošanā?

1 185 atbildes

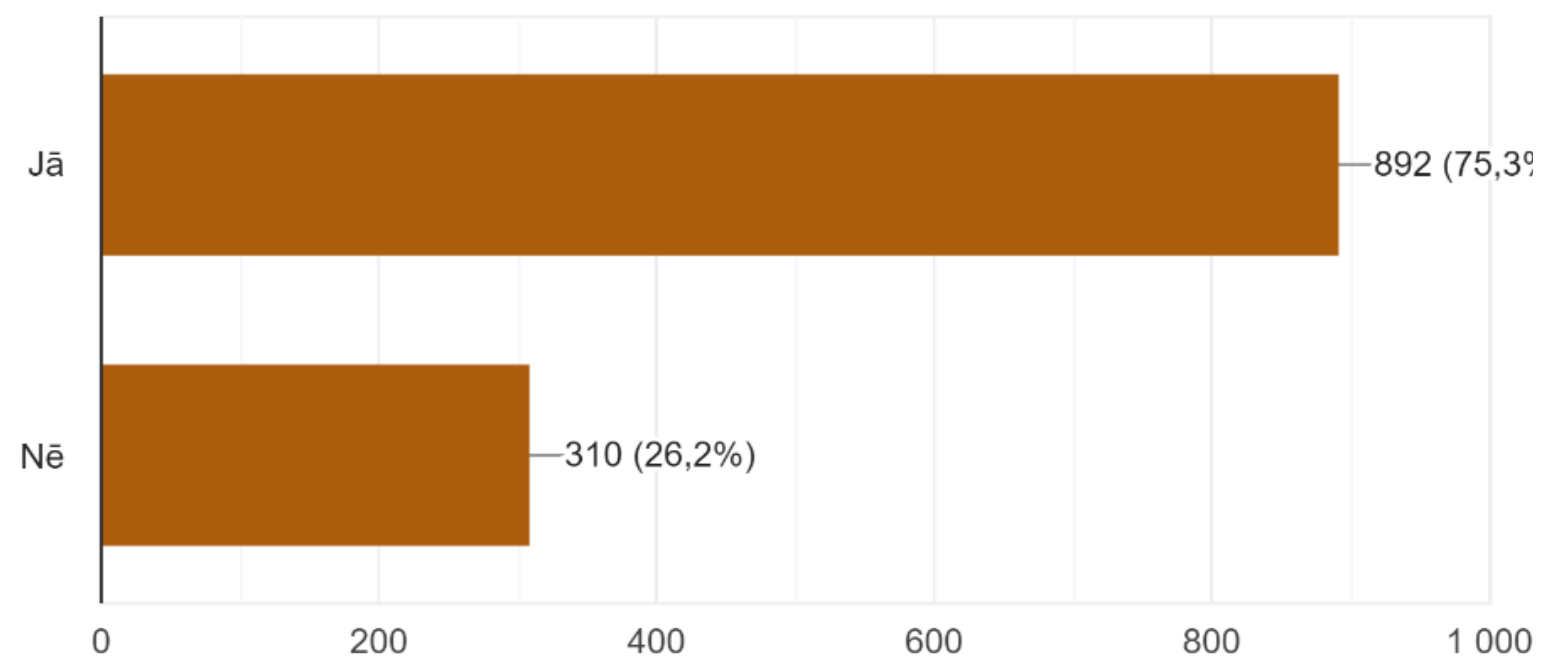
Vai jums būtu interese skolas sadarbībai ar vietējiem zemniekiem, lai veidotu apmācību bāzi skolniekiem praktiskām darba prasmju nodarbībām un/vai ārpusklases aktivitātēm?

1 185 atbildes

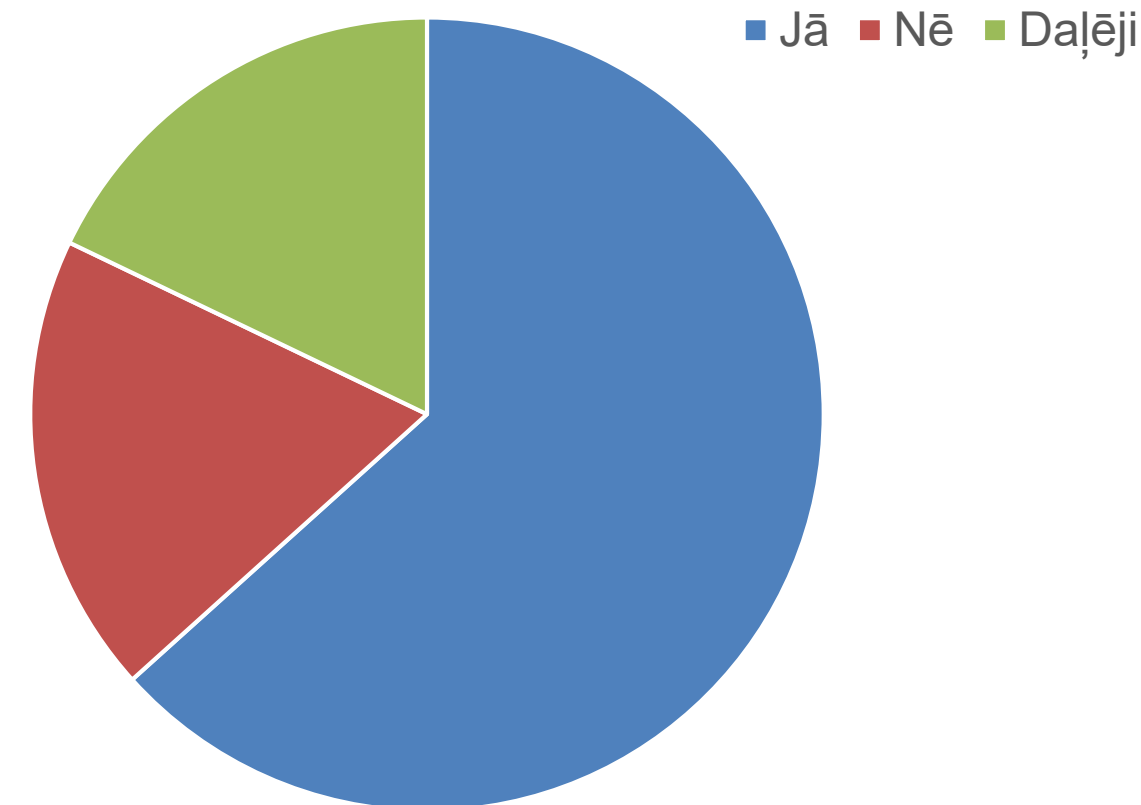

Vai būtu lietderīgi iekopt un uzturēt nelielu skolas dārzu, kuras produkcija papildinātu skolu maltītes?

1 185 atbildes

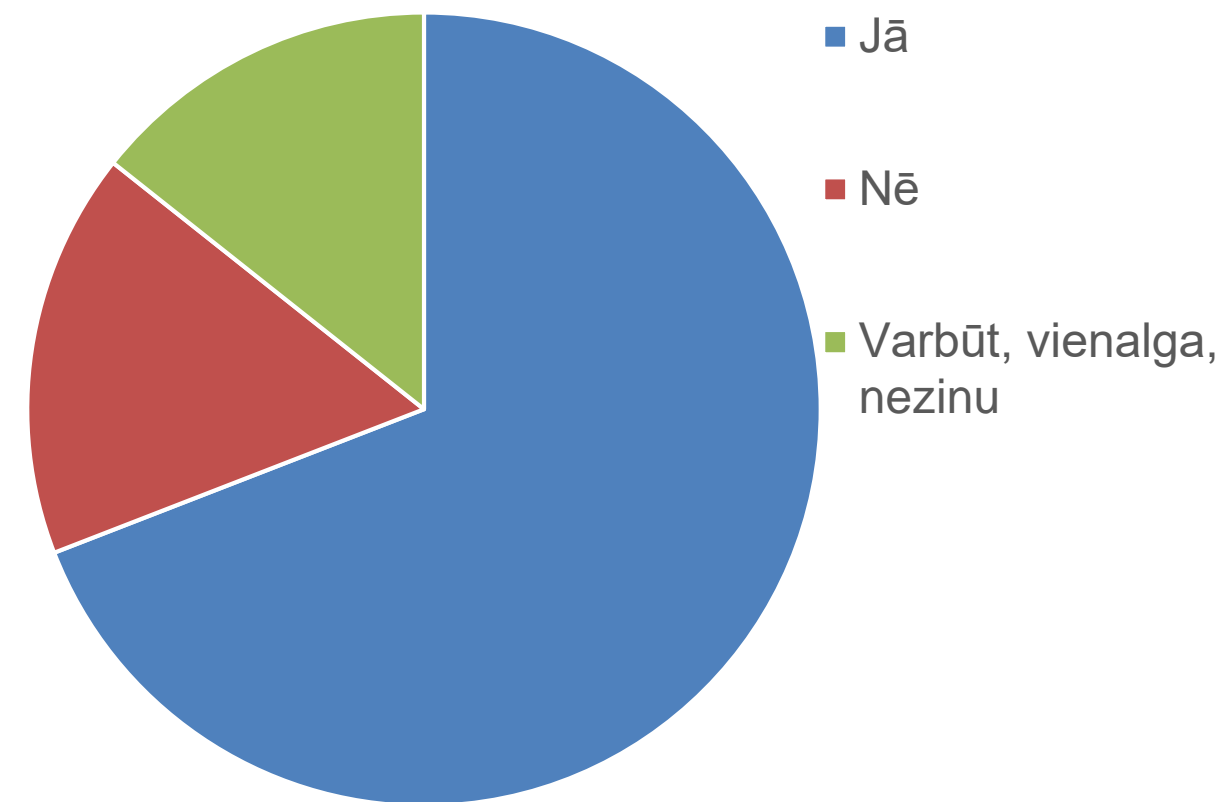

Vai jūs esat apmierināti ar skolu maltītēm?

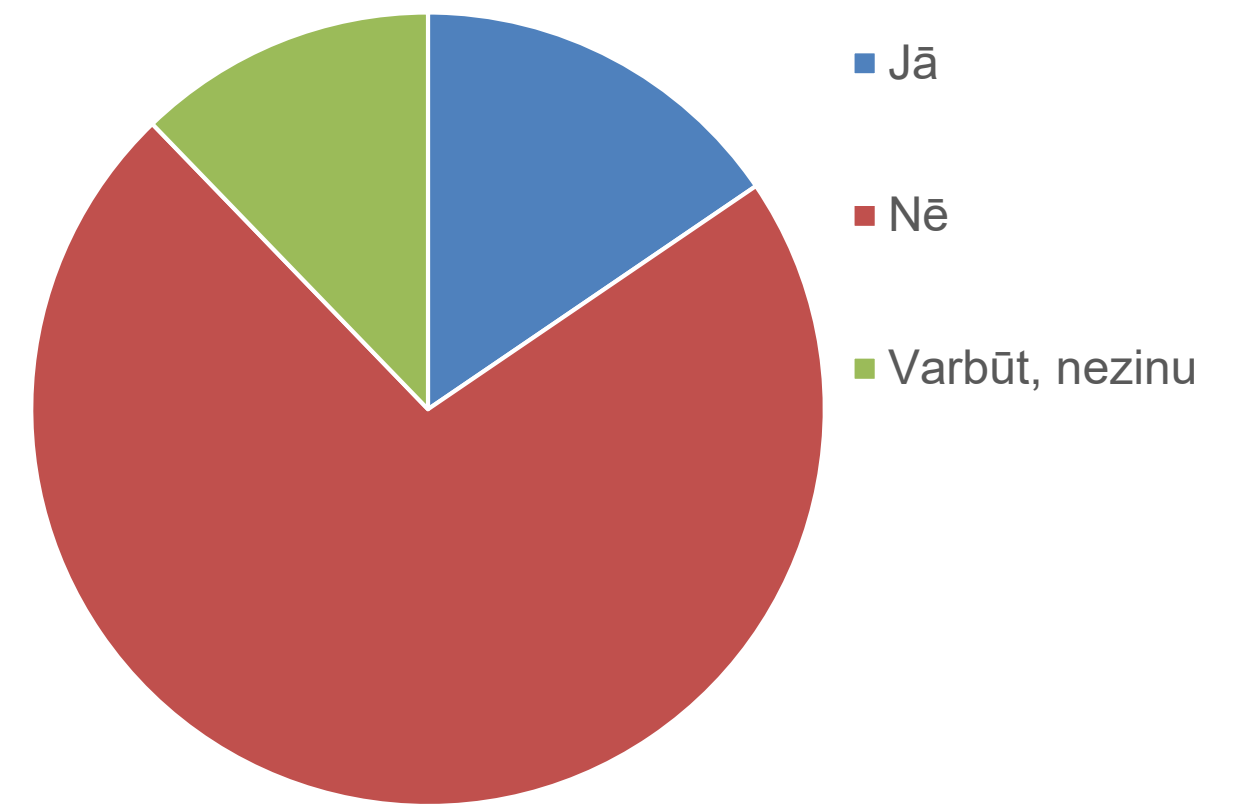
Griķi un rīsi nav garšīgi, pārvārīti, ēdiens tiek pasniegts auksts un negaršīgs, porcija bērnam ir par mazu, neapmierina pusdienu pasniegšanas laiks, ēdiens atgādina slimnīcas ēdienu (sevišķi zupas), visus padsmiņus gadus viena ēdienkarte, vajag vairāk saldus ēdienus, sautējumu var izņemt no ēdienkartes, kotletes, šņiceles jācep no divām pusēm, ēdienā ir mati, dažās ēdienreizēs nav nekā ko gribētu ēst; kad ir zivs - kas ēd siļķi..., trūkst garšvielu; sulās, kas ir pie kases, iekšā uz virskārtas peldas mati un pūciņas, par maz gaļas, nav izvēles variantu, derētu vairāk siltā ēdiena; sabalansētāks ēdiens, pēc jaunākajiem zinātniskajiem pētījumiem; bērns sūdzas par vienveidību un pliekanumu, “gimme mac and cheese”, būtu jāpārskata, ko bērni ēd un ko neēd, atgādina Padomju laiku ēdināšanu, par maz augļu salātu un dārzeņu, pusdienas palikušas dārgākas, bet izvēle mazāka, dažreiz ēdiens neatbilst ēdienkartei, pārāk dārgi, salātu sastāvdaļas atsevišķi uz šķīvjiem salikt, lai pats var izvēlēties, nevar identiskas porcijas dot 1.klases bērnam un 9.klases bērnam, trūkst daudzveidības

Vai jūs būtu ieinteresēti, lai skolas maltītēs būtu vairāk bioloģiskie produkti (dārzeņi, augļi u.c.)?

Latvijas jā, bet ne īpašie EKO vai poļu, ja cena no tā ceļās, tad nē; tam nav nozīmes, jo ārpus skolas telpām ne visi lieto bio pārtiku; jau šobrīd ēdam labāko, ko par konkrēto naudas summu var pagatavot; jau ir pietiekamas kvalitātes augļi un dārzeņi; jādod ēst to, ko ēd skolnieki, nevis to, ko iedomājās tie, kuri tur neēd; jāsaprot, kurus augļus un dārzeņus, lai bērni tos vispār ēd (bietes, piem., neēd); vēlētos lai tas ir no vietējiem zemniekiem izaudzēts tas produkts, tam nav obligāti jābūt bioloģiskam; vnk apzināt vietējos ražotājus

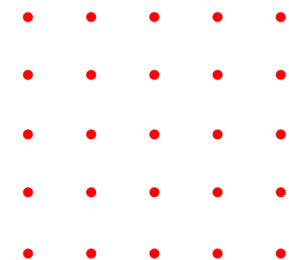
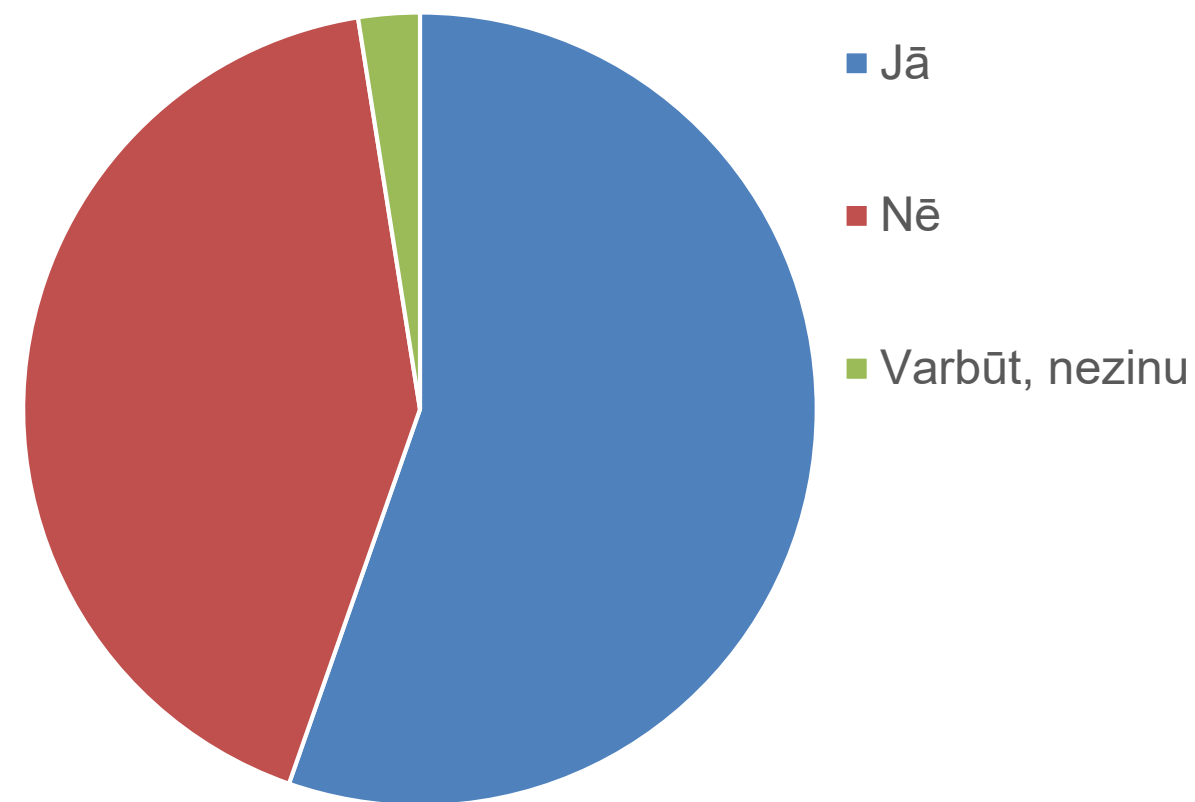
Vai jūs zināt vietējos zemniekus, kam būtu iespēja piegādāt bioloģiskos produktus jūsu skolai?

Vietējiem nav obligāti jābūt bioloģiskiem; novada aptauja jāveic; tas būtu vairāk aktuāls mājsaimniecībām, jo ne visi labprāt kārtos juridisko statusu lai varētu pārdot dažus 100 kg produkciju

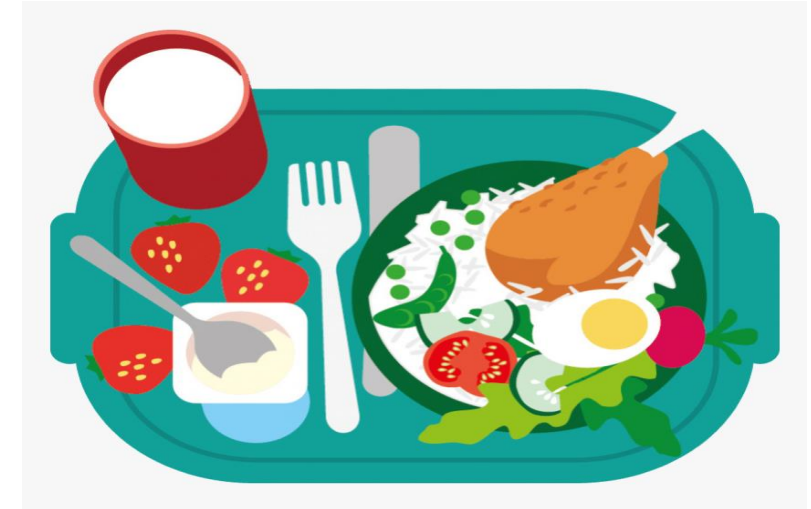
Cīravā Dobeļu saimniecība (kartupeļi), Aizputes dārzniecība, Ozoli – 7 (Lažas pagasts), Eidiņi, Priekules dārzniecība (kartupeļi), Aizputes stādaudzētava, Šefleru saimniecība, Amaranti, Z/s Dzintari, ZS Ošenieki, Z/s Birznieki

Vai jūs atbalstītu iniciatīvu iegādāties pārtiku no vietējiem zemniekiem, pat ja par to būtu nepieciešams papildu piemaksāt?

Atbilstoši produkta kvalitātei; atkarīgs, cik jāpiemaksā; skolas pusdienas jau tāpat ir dārgas; jāatbalsta vietējās saimniecības

Aptaujas rezultāti – ēdināšanas pakalpojumu sniedzēji

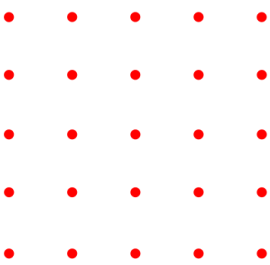

Motivācija vairāk sociāla, īpaši mazās lauku skolās, jo apzināmies, ka, ja mēs šo pakalpojumu nesniegsim, tad neviens šajā skolā šādu pakalpojumu nesniegs. Sniedzam iemeslu dēļ – skolā mācās ēdināšanas uzņēmuma bērni, kā vietējās kopienas pārstāvji tiekam īpaši uzrunāti un lūgti sniegt šos pakalpojumus kā vienīgie iespējamie pretendenti.

Mazās lauku skolās iepirkumu sistēmu vajadzētu atcelt, jo tā sarežģī skolas darba ikdienas organizēšanu. Mazās skolās, kuras atrodas tālu no reģionu pilsētām, ir grūti organizēt iepirkuma konkursu, jo bieži vien uz tiem nepiesakās neviens konkursa pretendents.

Higiēnas un visas citas ar bērnu ēdināšanu saistītās **prasības** nav šķērslis, tās ir sakārtotas un tiek izpildītas. Ir daudzgadēja pieredze ēdināšanas pakalpojumu sniegšanā.

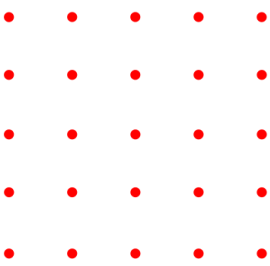
Loģistikas procedūras var organizēt dažādi – vai nu lauksaimnieks pats piegādā produkciju līdz izglītības iestādei vai ēdinātājs brauc uz saimniecību pēc produkcijas. Visbiežāk ar vietējiem lauksaimniekiem ir iespējams vienoties par produkcijas piegādi un norādīto adresi. Primārās produkcijas pirmapstrāde šobrīd ir lauksaimnieku vājais posms dalībai ZPI.

Aptaujas rezultāti – ēdināšanas pakalpojumu sniedzēji

Samaksa par pakalpojumu ir sarežģīts jautājums, jo ēdinātājs iepērk izejvielas maltītēm tādām bērnu skaitam, kāds paredzēts ēdināšanas iepirkuma līgumā, bet reālo ēdāju skaits ir mainīgs un neparedzams, bet par pakalpojumu samaksā tikai tie, kuri ēd. Tā ir sarežģīta ikdienas ēdināšanas procesu plānošana. Ļoti rūpīgi domājam un strādājam pie daudzpusīgas un bērniem garšīgas ēdienkartes.

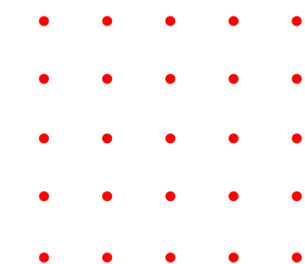
Kad tiek noslēgts ēdināšanas pakalpojumu iepirkumu līgums, ēdināšanas uzņēmums slēdz virtuves telpu un aprīkojuma nomas līgumu ar **pašvaldību**, kā šo telpu īpašnieku. Šogad, kad Krievijas izraidītā kara dēļ strauji palielinājās ražošanas resursu cenas, pašvaldības atbilstoši tirgus cenām strauji paaugstināja gan nomas maksu, gan arī samaksu par elektrību, ūdeni un kanalizāciju, bet nepārskatīja un nemainīja nolīgto ēdināšanas pakalpojuma iepirkuma cenu. Turklāt šajās mazajās skolās pašvaldība nav investējusi un modernizējusi virtuves aprīkojumu un nākas strādāt ar vecām un energoneefektīvām virtuves iekārtām. Lūgumu modernizēt virtuves iekārtas pašvaldība atsaka, pamatojot to ar neizdevīgām investīcijām. Šāda sadarbība nostāda ļoti neizdevīgā situācijā ēdināšanas pakalpojuma sniedzēju un gala rezultātā arī vēl esošais ēdinātājs var pārtraukt sadarbību.

Aptaujas rezultāti – ēdināšanas pakalpojumu sniedzēji

Bieži vien mazo lauku skolu ēdinātājiem dēļ salīdzinoši mazā produkcijas apjoma nākas sadarboties ar **starpniekiem** - vairumtirdzniecības uzņēmumiem, jo tiešie ražotāji atsakās piegādāt mazus produkcijas apjomus pa tiešo. Ierasta prakse ir tā, ka paši braucam pēc produkcijas un ražošanas uzņēmumiem.

Jau šobrīd veicam dažādus **izglītojošus pasākumus**. Skolu biedrības organizē gan skolas dārza veidošanu un ražas vākšanu, gan citus izglītojošus pasākumus.

Aptaujas rezultāti – lauksaimnieki

Ir interese audzēt produkciju vietējām skolām

Vairums jau ir kādreiz piegādājuši pārtiku vietējām skolām

Motivācija – galvenokārt ekonomiska rakstura

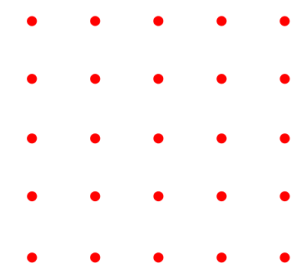
Lotes tiek nepareizi sadalītas (piem., āboli kopā ar banāniem un apelsīniem)

Higiēnas prasības kā šķērslis - dārzeņiem, graudiem nē, pienam – jā.

Pienam problēma ir arī derīguma termiņš un tauku saturs. Pārāk daudz noteikumu (papīru) jāizpilda, lai ievērotu visas prasības – zemniekam pie mazām partijām tas nav izdevīgi.

PVD sertifikāts. Viena problēma ir, piem., mizotu kartupeļu iepakojšana vakuumā, jo saskaņā ar PVD prasībām ir nepieciešama speciāla, atsevišķa telpa, lai to izdarītu saskaņā ar noteikumiem.

Vairumam ir savs buss, **loģistika** nav problēma. Bet min arī, ka busa nav un mazas partijas nebūtu izdevīgi piegādāt.

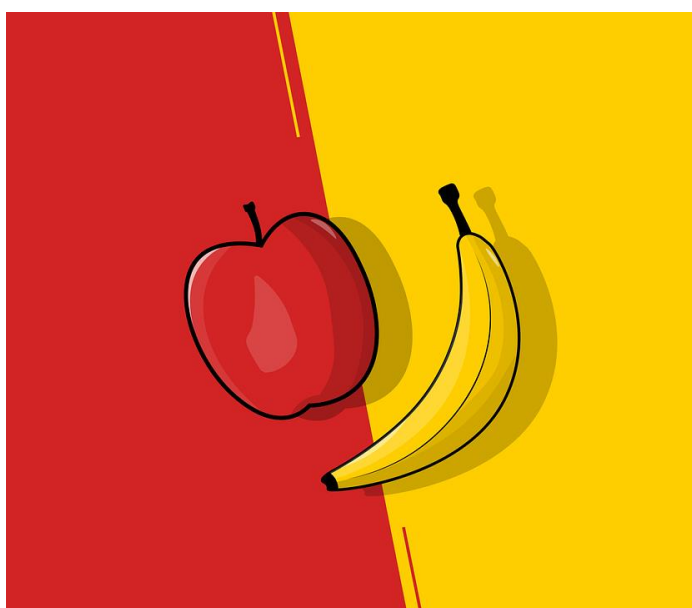
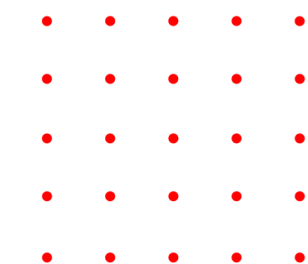
Aptaujas rezultāti – lauksaimnieki

Samaksas grafiks nav problēma, iespējams pielāgot

Starpnieki nav nepieciešami, bet sadarbība ir iespējama. Pienam derētu, ja starpnieks izpilda visas higiēnas prasības pārvadāšanai.

Nepieciešamais atbalsts no pašvaldības - pareizi veidot iepirkumu

- 1) pa lotēm
- 2) priekšroku nosakot tuvējiem zemniekiem un tikai gadījumos, kad tuvējie zemnieki nevar nodrošināt konkrēto piegādi, tad paplašināt piegādātāju loku uz citiem
- 3) uzņemt atbildību par solītajiem piegāžu apjomiem ar +/- noteiktu nobīdi
- 4) uzklāt asfaltu uz ceļiem vismaz galvenajos virzienos
- 5) piedāvāt noliktavas telpu (starpkrautuvi) pašvaldības galvenajā pilsētā produkcijas uzglabāšanai efektīvākām piegādēm

Aptaujas rezultāti – lauksaimnieki

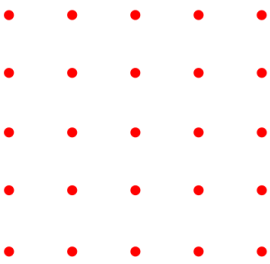
Produkcijas klāsta paplašināšana - atkarīgs no pieprasījuma, paplašināt butu iespējams, sevišķi attiecībā uz esošās produkcijas bezatlikumu izmantošanu (piem., no neglītākajiem/nedaudz iebojātiem āboliem taisīt sukādes)

Konkrētu produktu daudzuma garantēšana - jā, bet pašvaldībām jāuzņemas atbildība par plānoto apjomu, lai nav tā, ka gada beigās lielāko daļu nenopērk

Kooperatīvu apvienības - jā, produkcijas realizācijai tikai un tikai uz skaidriem un godīgiem sadarbības nosacījumiem

Diskusijas galvenie priekšlikumi/izaicinājumi

- Sezonalitātes kalendārs šobrīd ir neizpildāms, to nepieciešams pārskatīt
- Ir būtiski vairāk reklamēt vietējo produkciju, regulāri veikt publikācijas par šo tēmu
- Jāveic izglītošana, meistarklases jaunajām ģimenēm par veselīgu uzturu
- Jāsekmē to vietējo un jau zināmo produktu (piem., pašvaldība zin, ka tās novadā tiek audzēti griķi un kartupeļi, kurus zemnieks audzē pietiekamā apjomā un ir ieinteresēts tos piegādāt vietējās skolās) nonākšana skolas maltītēs (pa tiešo (ja iespējams) vai caur ēdinātāju) – caur saziņu ar ēdinātāju, nestandarta/innovatīvām pieejām u.c.
- Ierosināt jautājuma izskatīšanu par valsts apmaksātu ēdināšanu sākot arī ar 5.klasi (vismaz līdz 9.klasei) – lai iemācītu jauniešiem «pareizi» ēst (veselīga uztura principi)
- Ierosināt jautājuma izskatīšanu par ēdināšanas atbalsta paaugstināšanu

PALDIES!

VIETĒJĀ PRODUKCIJA
SKOLU MALTĪTĒS

